PROGRAM NAUCZANIA – ETYKA KL. 1-8

SPIS TREŚCI

I. Wstęp
II. Cele i zadania etyki w szkole
III. Treści nauczania
➢ Elementy etyki ogólnej.
➢ Człowiek wobec innych ludzi.
➢ Człowiek wobec siebie.
➢ Człowiek wobec przyrody.
➢ Człowiek a świat jego wytworów.
➢ Człowiek wobec Boga (Sacrum).
➢ Wybrane problemy moralne.
➢ Elementy historii etyki (do wyboru).
IV. Procedury osiągania celów

V. Ocenianie
VI. Harmonogram zajęć

VII. Uwagi końcowe
VIII. Bibliografia

" Myśleć to co prawdziwe, czuć to co piękne i kochać co dobre - w tym cel rozumnego życia ".

Platon

I. Wstęp

Etyka, jako dziedzina filozofii, jest w szkole przedmiotem specyficznym, a więc i założenia tego programu odbiegać będą nieco od programowych założeń innych przedmiotów. Podczas zajęć nacisk kładziony jest nie tyle na opanowanie pewnych teoretycznych zagadnień, a więc na przyswajanie wiedzy dotyczącej określonej tematyki, ile na umiejętność właściwego nazywania problemów i zjawisk związanych z moralnością i o charakterze aksjologicznym, stawiania sobie pytań w związku z tymi problemami i podejmowania nad nimi refleksji. Zasadniczym i najogólniej sformułowanym celem etyki w szkole podstawowej jest budzenie i rozwijanie refleksyjności i wrażliwości aksjologicznej ucznia oraz kształtowanie postawy szacunku, otwartości, współdziałania i odpowiedzialności.

Lekcje etyki powinny być czasem „oddechu”, przez co należy rozumieć umiejętne wytworzenie przez nauczyciela atmosfery, w której uczniowie nabierają pewności, że mogą się swobodnie wypowiedzieć, mają możliwość posłuchania i skonfrontowania swoich wypowiedzi ze zdaniem koleżanek i kolegów.

Program jest otwarty na zmiany i ma charakter modułowy, co stwarza możliwość powrotu do tematu na coraz to wyższym poziomie, uzupełniania, rozwinięcia i utrwalenia treści, związanych z hasłem programowym, takim jak np. świat ludzkich spraw (uczucia, wola, uzależnienia, zdrowie, niepełnosprawność, wolontariat), prawa dziecka/człowieka, wartość i ochrona przyrody, patriotyzm itp. Program przedstawia harmonogram zajęć dla lekcji etyki w wymiarze 2 godzin /tygodniowo i może zostać uzupełniony innymi tematami, w szczególności proponowanymi przez uczniów, projekcjami i omówieniami filmów, referatami, czy spotkaniami z zaproszonymi gośćmi itd.
Program uwzględnia i w pełni realizuje nową Podstawę Programową, zarówno pod względem doboru materiału, treści nauczania, jak też przewidywanych osiągnięć uczniów.

II. Cele i zadania etyki w szkole:
• dobro i zło, rozróżnianie pojęć;
• normy i zasady moralne jako wyznacznik funkcjonowania między ludźmi;
• pojęcie wartości, ich hierarchizacja;
• człowiek jako osoba (godność, szacunek, poczucie sprawiedliwości);
• sumienie, a oceny moralne;
• kształcenie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia;
• budowanie własnego systemy wartości;
• kształcenie umiejętności zastanowienia się, refleksji nad sobą i swoim systemem wartości;
• umiejętność obrony własnego stanowiska, stosowanie argumentacji i uczestnictwa w dialogu;
• nauczenie się sposobów realizowania swoich wartości w rzeczywistym świecie;
• wdrażanie do samokształcenia i pracy nad sobą;
• odkrywanie wartości ogólnoludzkich;
• kształcenie umiejętności samodzielnego podejmowania decyzji, uzasadniania wyborów i brania za nie odpowiedzialności;
• pogłębienie więzi w grupie zarówno między uczniami, jak i uczniami i nauczycielem: integracja grupy;
• pomoc w poszukiwaniu sensu życia, w poszukiwaniu swojego miejsca na ziemi;
• kształcenie samoakceptacji, tolerancji, empatii, asertywności;
• budowanie poczucia własnej wartości;
• człowiek wobec podstawowych zagadnień egzystencjalnych (narodziny, szczęście,

cierpienie, śmierć)
KLASY IV - VIII

" Prawdziwa wiedza to znajomość przyczyn "
Arystoteles

Cele ogólne:

• Rozpoznawanie elementarnych wartości, wśród których na pierwszym miejscu jest dobro .
• Odróżnianie dobra od zła w zakresie elementarnym.
• Kształtowanie empatii.
• Kształtowanie postawy refleksyjnej wobec omawianych zagadnień dotyczących człowieka, jego najbliższego otoczenia (rodziny, przyjaciół, kolegów, osób starszych, osób niepełnosprawnych itp.), środowiska przyrodniczego, stosunku do własnej natury (uczuć, motywacji itp.) i określonych sytuacji życiowych.
Cele szczegółowe:

Wiedza
• Wiedza ogólna dotycząca przedmiotu, celu i zakresu etyki.
• Wiedza na temat elementarnych wartości.
• Wiedza na temat praw i obowiązków młodego człowieka wobec siebie i innych.
• Wiedza na temat uczuć, emocji, słabszych i mocniejszych stron własnych oraz innych osób.
• Wiedza na temat obszaru kulturowego, w którym uczeń żyje, wraz z konsekwencjami takimi jak: religia, sztuka, system wartości, przy jednoczesnym uświadamianiu i zaznaczaniu istnienia alternatywnych obszarów i systemów kulturowych
• Wiedza na temat ogólnych problemów moralnych występujących zarówno w najbliższym otoczeniu, jak i w świecie (np. ochrona środowiska naturalnego).
Umiejętności
• Umiejętność odróżniania dobra od zła.
• Umiejętność identyfikowania dobra i zła w różnych formach (w treściach poszczególnych opowieści – konkretne postacie i ich działania, symbole, przypowieści, przenośnie).
• Umiejętność nazywania elementarnych pojęć moralnych i posługiwania się nimi we właściwych kontekstach (np. sprawiedliwość, wytrwałość, honor, dzielność etyczna, sumienie itp.).
• Umiejętność odróżniania treści etycznych od religijnych.
• Umiejętność rozpoznawania stanów uczuciowych oraz ich następstw (np. złości).
• Umiejętność formułowania prostych wypowiedzi i wniosków związanych z omawianym tematem.

• Umiejętność kulturalnego dyskutowania – wyrażania własnego zdania z użyciem prostej argumentacji oraz słuchania wypowiedzi koleżanek i kolegów, bez przerywania itp.
• Umiejętność poszanowania dla odmiennych postaw i poglądów wyrażanych przez koleżanki i kolegów.
• Umiejętność podejmowania prostych decyzji.
• Umiejętność przewidywania ewentualnych konsekwencji dokonanych wyborów i decyzji, łączenie przyczyny i skutku.
Postawy
• Wrażliwość na wartości – z dobrem na czele.
• Wrażliwość na dobro i jego przejawy, gotowość do chronienia dobra.
• Budowanie fundamentów własnej hierarchii wartości na miarę rozeznania realnego świata.
• Budowanie poczucia własnej godności, niepowtarzalności i wyjątkowości jako osoby, dostrzeganie i poszanowanie tych samych cech u innych osób.
• Przekonanie o potrzebie doskonalenia się moralnego (np. postawa rycerska).
• Otwartość i wrażliwość na potrzeby innych osób oraz wszelkich istot żywych.
• Wrażliwość na problemy środowiska naturalnego i uświadomienie konieczności chronienia go.
• Przekonanie o słuszności postawy aktywnej, rozszerzonej również na pole działań ogólnospołecznych (np. udział w akcjach charytatywnych).

III. Treści nauczania:
Treści nauczania wymienione w podstawie programowej kształcenia ogólnego w przedmiocie etyka podzielono na osiem części:

I. Elementy etyki ogólnej.
II. Człowiek wobec innych ludzi.
III. Człowiek wobec siebie.
IV. Człowiek wobec przyrody.
V. Człowiek a świat jego wytworów.
VI. Człowiek wobec Boga (Sacrum).
VII. Wybrane problemy moralne.
VIII. Elementy historii etyki (do wyboru).

Elementy etyki ogólnej
Uczeń:
1. zna, rozumie i stosuje pojęcia niezbędne do opisu przeżyć i działań moralnych:
➢ posługuje się pojęciami niezbędnymi do charakterystyki działania w aspekcie jego moralnej oceny: decyzja, czyn, sprawczość, konflikt, problem, podmiot działania (autor, sprawca), adresat działania, intencja działania, motyw działania, treść działania, skutek

(konsekwencja), okoliczności działania,

➢ rozpoznaje i nazywa wybrane emocje oraz uczucia: radość, smutek, strach, wstręt, zdziwienie, gniew, akceptacja, duma, miłość, nienawiść, przyjemność, przykrość, poczucie szczęścia, poczucie wstydu, poczucie winy, zazdrość,

➢ posługuje się nazwami emocji i uczuć do opisywania przeżyć własnych oraz przeżyć innych osób w kontekście różnych doświadczeń moralnych; wykorzystuje te pojęcia do charakteryzowania przeżyć, działań i postaw bohaterów powieści, opowiadań, filmów, spektakli teatralnych, gier komputerowych,

➢ zna i objaśnia podstawowe pojęcia związane z oceną moralną: dobro, zło, wartość, kryterium, zasada (norma, reguła), postawa, cnota, wada, obowiązek, sankcja, sumienie, wzór, autorytet, odpowiedzialność, prawo naturalne, prawo stanowione, godność, prawa człowieka, natura ludzka, prawda, szczęście,

➢ zna i posługuje się głównymi kategoriami deontycznymi: działania nakazane, zakazane, dozwolone, nadobowiązkowe (supererogacyjne),

➢ wykorzystuje pojęcia dyskursu etycznego do analizowania przeżyć, działań i postaw bohaterów powieści, opowiadań, filmów, spektakli teatralnych, gier komputerowych;

2. wyjaśnia różnicę między dobrem (złem) moralnym a dobrem (złem) pozamoralnym;
3. odróżnia wypowiedzi o faktach od wypowiedzi o wartościach i powinnościach;
4. analizuje klasyczne pytanie etyczne: „Jak należy (dobrze) żyć?”;
5. wyjaśnia różnice między dobrem godziwym, użytecznym i subiektywnie zadowalającym (przyjemnością) i podaje przykłady dóbr tego rodzaju;
6. wyjaśnia różnice między wartością autoteliczną a instrumentalną oraz podaje przykłady wartości tego rodzaju;
7. wyjaśnia różnice między etyką a moralnością oraz moralnością a obyczajowością, prawem i religią;
8. wymienia główne czynniki ograniczające świadomość i dobrowolność ludzkich działań;
9. wie, że racjonalna ocena moralna wymaga uświadomienia sobie kryterium, w świetle którego dokonuje się oceny moralnej; stosuje wybrane kryteria moralne do formułowania ocen moralnych;
10. wyjaśnia, czym jest zasada (norma, reguła) moralna i podaje przykłady zasad (norm, reguł) moralnych;
11. wyjaśnia genezę norm moralnych;
12. wyjaśnia, na czym polega uniwersalny charakter norm moralnych (roszczenie do uniwersalności);
13. wyjaśnia związek między dobrem (wartością), jakim jest życie, a normą moralną: „Nie należy zabijać”; wyjaśnia, co to znaczy, że życie jest dobrem fundamentalnym;
14. wyjaśnia czym jest bioetyka; podaje przykłady problemów bioetycznych oraz przedstawia własne stanowisko w wybranych kwestiach bioetycznych (aborcja, eutanazja, inne).

Człowiek wobec innych ludzi
Uczeń:
1. podaje przykłady okazywania szacunku wobec rodziców, nauczycieli, koleżanek i kolegów oraz innych ludzi – dorosłych i dzieci;
2. uzasadnia, dlaczego należy okazywać szacunek innym osobom;
3. okazuje szacunek innym osobom;
4. wie, że w szczególny sposób należy okazywać szacunek i wyrozumiałość osobom starszym (seniorom), słabszym, potrzebującym pomocy;
5. wyjaśnia, czym jest miłość; charakteryzuje różne rodzaje miłości;
6. wyjaśnia, co to znaczy, że rodzina jest dobrem wspólnym:
➢ podaje przykłady działań będących realizacją dobra wspólnego rodziny,
➢ wie, że współcześnie funkcjonują różne modele małżeństwa i rodziny;
7. wyjaśnia, co to znaczy, że klasa jest dobrem wspólnym:
➢ podaje przykłady działań będących realizacją dobra wspólnego klasy,
➢ angażuje się we wspólne działania realizowane przez koleżanki i kolegów z klasy, c) analizuje i formułuje ocenę moralną „ściągania”;
8. wyjaśnia, co to znaczy, że ojczyzna jest dobrem wspólnym:
➢ podaje przykłady działań będących realizacją dobra wspólnego ojczyzny,
➢ wyjaśnia różnicę między patriotyzmem a szowinizmem,
➢ zna i omawia faktyczne (historyczne) przykłady postaw patriotycznych,
➢ podaje przykłady instytucji demokratycznych; wyjaśnia, dlaczego demokracja jest modelowym ustrojem politycznym,
➢ wyjaśnia, czym jest społeczeństwo obywatelskie, i podaje przykłady postaw obywatelskich;
9. wie, że ludzie reprezentujący różne kultury mogą wyznawać różne wartości i przekonania moralne; wyjaśnia, czym jest wielokulturowość;
10. wyjaśnia, czym jest „Powszechna Deklaracja Praw Człowieka”; rozważa wybrane zapisy tego dokumentu;
11. identyfikuje podstawowe prawa człowieka; ma świadomość, że są miejsca na świecie, gdzie podstawowe prawa człowieka nie są respektowane;
12. wie, że konflikty są jednym z elementów życia społecznego, potrafi rozwiązywać konflikty (np. w szkole, w domu) nie uciekając się do przemocy;
13. rozpoznaje i charakteryzuje różne przejawy przemocy; wyjaśnia pojęcie cyberprzemocy;
14. zna i wyjaśnia formułę zasady niekrzywdzenia oraz posługuje się tą zasadą do rozważania wybranych problemów moralnych;
15. zna i wyjaśnia formułę zasady miłości osoby (bliźniego) oraz posługuje się tą zasadą do rozstrzygania wybranych problemów moralnych;
16. zna i wyjaśnia formułę zasady sprawiedliwości oraz posługuje się tą zasadą do

rozstrzygania wybranych problemów moralnych;
17. wyjaśnia, na czym polega zasada fair play;
18. zna i wyjaśnia formułę zasady solidarności oraz podaje przykłady działań solidarnych;
19. wie, że kłamstwo – tak w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym – jest jednym z najbardziej rozpowszechnionych przejawów zła moralnego; analizuje problem kłamstwa i formułuje ocenę moralną dotyczącą kłamstwa;
20. objaśnia, czym jest szacunek, przyjaźń, życzliwość, altruizm, troska, bezinteresowność, wolontariat, koleżeństwo, wdzięczność, współczucie, empatia, zaufanie, nietykalność osobista, tolerancja, dobro wspólne, naród, pluralizm, współdziałanie, sprawiedliwość, praworządność, solidarność, patriotyzm, bohaterstwo, wolność polityczna.

Człowiek wobec siebie
Uczeń:
➢ wyjaśnia, co to znaczy być osobą; objaśnia pojęcie godności człowieka;
➢ wie, że ze względu na swoją wartość – osobową godność – jest równie wartościowym człowiekiem jak inni ludzie;
➢ zna i rozwija swoje zalety, rozpoznaje i eliminuje swoje wady;
➢ zna swoje podstawowe prawa i obowiązki (ucznia, dziecka) oraz wypełnia własne obowiązki;
➢ wyjaśnia, dlaczego należy odnosić się z szacunkiem do własnego ciała;
➢ wyjaśnia, dlaczego seksualność jest wartością; wie, że akty seksualne podlegają moralnej ocenie;
➢ podaje przykłady działań, które są wyrazem troski o własne zdrowie i życie;
➢ analizuje problem stosowania środków psychoaktywnych i formułuje ocenę moralną dotyczącą tego typu działań;
➢ wyjaśnia czym jest sumienie i jaką pełni rolę w życiu człowieka;
➢ wyjaśnia ideę rozwoju moralnego i podaje przykłady działań egoistycznych, konformistycznych, altruistycznych.
➢ wyjaśnia, na czym polega autonomia człowieka, podaje przykłady działań i postaw autonomicznych i nieautonomicznych;
➢ wyjaśnia, na czym polega interioryzacja wartości i norm moralnych;
➢ wyjajaśnia, czym jest sens życia, uczciwość, roztropność, umiarkowanie, męstwo, honor; prywatność, asertywność, prawdomówność.

Człowiek a świat ludzkich wytworów
Uczeń:
➢ podaje przykłady ludzkich wytworów materialnych i niematerialnych oraz rozważa ich

znaczenie w kontekście pytania o dobre życie;
➢ dba o przedmioty będące jego prywatną własnością, własnością innych oraz będące własnością publiczną;
➢ potrafi podzielić się z innymi tym, co jest jego własnością;
➢ dostrzega i wyjaśnia związek między uczeniem się a wykonywaną pracą; wyjaśnia znaczenie pracy zarobkowej;
➢ podejmuje namysł nad problemem własności intelektualnej; wyjaśnia czym jest plagiat oraz formułuje ocenę moralną dotyczącą plagiatu;
➢ podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowoczesnych technologii informacyjnych;
➢ jest świadomy, że postęp cywilizacyjny dokonuje się dzięki wiedzy; wyjaśnia, dlaczego wiedza jest dobrem (wartością);
➢ objaśnia, czym jest społeczna odpowiedzialność biznesu.

Człowiek wobec przyrody
Uczeń:
➢ wyjaśnia, co to znaczy, że przyroda jest dobrem (wartością);
➢ dostrzega wartość miejsc, w których żyje;
➢ jest świadomy, że przyroda jest dobrem, które należy chronić i uzasadnia potrzebę ochrony przyrody;
➢ podaje przykłady właściwego korzystania z dobrodziejstw przyrody;
➢ wie, jak można chronić przyrodę, i angażuje się w działania na rzecz ochrony przyrody;
➢ wyjaśnia ideę odpowiedzialności za przyszłe pokolenia oraz rekonstruuje argumentację z odpowiedzialności za przyszłe pokolenia;
➢ wyjaśnia, dlaczego nie należy traktować zwierząt w okrutny sposób;
➢ podaje przykłady właściwego traktowania zwierząt.

Człowiek wobec Boga (Sacrum)
Uczeń:

➢ wie, że są ludzie wierzący w istnienie Boga i ludzie niewierzący w istnienie Boga;
➢ wie, że dla ludzi wierzących Bóg jest najwyższym dobrem (wartością) i źródłem prawa moralnego;
➢ wyjaśnia, czym są wartości chrześcijańskie, objaśnia ich uniwersalne znaczenie (roszczenie do uniwersalności);
➢ wie, czym jest moralność świecka (laicka);
➢ uzasadnia, dlaczego należy okazywać szacunek zarówno ludziom wierzącym, jak i niewierzącym;
➢ charakteryzuje komponenty moralne wielkich religii: judaizmu, hinduizmu,

buddyzmu, chrześcijaństwa, islamu;
➢ nie dyskryminuje innych ludzi, ze względu na ich przekonania dotyczące sfery Sacrum.

Wybrane problemy moralne (do wyboru)
Uczeń:
➢ identyfikuje i klasyfikuje wybrane problemy moralne ze względu na wyróżniony typ relacji: człowiek wobec innych ludzi, człowiek wobec siebie samego, człowiek wobec ludzkich wytworów, człowiek wobec przyrody, człowiek wobec Boga;
➢ odwołując się do własnych doświadczeń lub doświadczeń innych osób (w tym także postaci literackich, filmowych, przedstawionych w sztuce) charakteryzuje przeżycia wybranych osób (postaci) uwikłanych w omawiany problem moralny;
➢ precyzyjnie formułuje problem moralny i wyraża go w stosownym pytaniu;
➢ analizuje wybrane problemy moralne wykorzystując kluczowe pojęcia dyskursu etycznego;
➢ angażuje się w dyskusję na temat wybranych problemów moralnych.

Elementy historii etyki (do wyboru)
Uczeń:

➢ wyjaśnia, dlaczego Sokrates jest uznawany za ojca etyki;
➢ przedstawia Arystotelesowskie rozumienie szczęścia (eudajmonii) i cnoty etycznej; rekonstruuje Arystotelesowskie rozumienie przyjaźni;
➢ wyjaśnia pogląd etyczny nazywany hedonizmem; zna argumentację zwolenników i przeciwników hedonizmu;
➢ charakteryzuje stoicki ideał mędrca; wyjaśnia, na czym polega idea życia zgodnego z naturą;
➢ na i rozumie pojęcie prawa naturalnego, wyjaśnia pojęcie sumienia; charakteryzuje cnoty kardynalne: roztropność, sprawiedliwość, umiarkowanie, męstwo;
➢ odwołując się do poglądów Immanuela Kanta, wyjaśnia pojęcie obowiązku; zna przynajmniej jedną formułę imperatywu kategorycznego oraz stosuje tę formułę do rozstrzygania wybranych problemów moralnych;
➢ zna treść zasady użyteczności sformułowanej przez J. S. Milla i stosuje tę zasadę do rozstrzygania wybranych problemów moralnych;
➢ zna zalety i wady konsekwencjalizmu oraz posługuje się tą metodą do rozstrzygania wybranych problemów moralnych;
➢ przedstawia hierarchię wartości w ujęciu M. Schelera i wyjaśnia jego rozumienie działania moralnie dobrego;
➢ odwołując się do poglądów etycznych Tadeusza Kotarbińskiego, wyjaśnia ideę etyki

niezależnej; objaśnia pojęcia: spolegliwy opiekun, oczywistość serca;
➢ odwołując się do poglądów etycznych Karola Wojtyły, rekonstruuje personalistyczne rozumienie miłości; zna treść normy personalistycznej i stosuje tę normę do rozstrzygania wybranych problemów moralnych.
IV. Procedury osiągania celów
Różne formy ekspresji Formy pracy ucznia – rodzaje ćwiczeń i kształtowane umiejętności
Słowna • Uczeń próbuje określać cechy charakteru bohaterów wykorzystywanych utworów literackich
• Oceniać ich postępowanie według racjonalnych kryteriów.
• Uzasadnia swoje sądy.
• Odróżnia w tekście treści humorystyczne od poważnych, wymagających przemyślenia.
• Wyodrębnia sedno wysłuchanego opowiadania, określa główny problem.
• Czyta teksty ze zrozumieniem zawartych w nich problemów moralnych.
• Bierze udział w recytacjach i inscenizacjach na podstawie omawianych utworów.
• Tworzy własne teksty.
• Wysłuchuje relacji i poglądów innych osób.
• Ocenia różne zjawiska związane z rozwojem techniki, stara się dostrzec ich możliwe konsekwencje(telewizja, Internet itp.)
Plastyczna • Uczeń dostrzega związki między ekspresją słowną a plastyczną, np. karykatura wyrażona słownie i za pomocą rysunku.
• Uczeń ilustruje poznane czy przeżyte sytuacje.
• Bierze udział w organizowaniu wystaw.
• Wykonuje ilustracje do własnych tekstów..
• Wyrabia w sobie wrażliwość na piękno.
Gest, ruch, mimika • Uczeń wyraża emocje, uczucia, stany za pomocą „języka ciała”.
• Odczytuje stany innych osób na podstawie ich ruchów, min.
• Potrafi „pokazać”, jak zmienić, naprawić jakąś sytuację.
• Inscenizuje różne scenki wraz z koleżankami i kolegami, posługując się pantomimą.

V. Ocenianie:
Zgodnie z Rozporządzeniem MEN z dn. 3 sierpnia 2017 roku § 12. Ocenianie bieżące z zajęć edukacyjnych ma na celu monitorowanie pracy ucznia oraz przekazywanie uczniowi informacji o jego osiągnięciach edukacyjnych pomagających w uczeniu się, poprzez wskazanie, co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć. Specyfika przedmiotu powoduje, że większośd kompetencji (np.: empatia, wrażliwośd, moralność) trudno jest poddać ocenie, dlatego nauczyciel przede wszystkim powinien podawać uczniowi informację zwrotną dotyczącą jego udziału w zajęciach.

Ocenie podlega:
• aktywne uczestniczenie w lekcji,

• wypowiedzi ustne,
• wypowiedzi pisemne,
• przygotowanie materiałów do lekcji,
• przygotowanie argumentów do dyskusji,
• praca w grupach,
• prowadzenie zeszytu,
• prace domowe,
• prezentacje,
• prace dodatkowe (lapbook, case study, komiks, plakat, scenki, praca z tekstem, projekt, prace plastyczne, udział w zabawach)

Celujący
• samodzielne przygotowanie prezentacji/projektu,
• wzorowe prowadzenie zeszytu,
• aktywny udział we wszystkich lekcjach,
• posługiwanie się ze zrozumieniem elementarnymi pojęciami z zakresu etyki,
• systematyczne przygotowanie do lekcji,
• podejmowanie zadań dodatkowych,
• samodzielne inicjowanie pewnych działań, jak na przykład zaproponowanie i opracowanie tematu związanego z omawianym zagadnieniem, lecz zdecydowanie w stopniu wykraczającym poza standard i program obowiązkowy.

Bardzo dobry
• systematyczne przygotowanie do lekcji,
• czynny udział w zajęciach/dyskusjach,
• posługiwanie się ze zrozumieniem elementarnymi pojęciami z zakresu etyki/filozofii,
• wzorowe prowadzenie zeszytu, odrobione prace domowe.

Dobry
• systematyczne przygotowanie do lekcji,
• częsty udział w dyskusjach, rozumienie elementarnych pojęć z zakresu etyki/filozofii,
• dobrze prowadzony zeszyt,
• odrobione prace domowe,

Dostateczny
• rozumienie omawianych zagadnień,
• sporadyczny udział w dyskusjach,
• prowadzenie zeszytu,

Dopuszczający

• bierny udział w lekcjach, prowadzenie zeszytu,

Niedostateczny
• niespełnienie powyższych warunków.

Aby poprawić ocenę, uczeń musi uzupełnić zaległe prace, zaliczyć sprawdziany lub poprosić o wyznaczenie prac dodatkowych i odrobić je w terminie ustalonym przez nauczyciela.

VI. Harmonogram zajęć:
Wrzesień
• Lekcja organizacyjna. Integracja. Próba wyjaśnienia czym będziemy zajmować się na zajęciach etyki.
• Kiedy narodziła się etyka? O etycznych zasadach postępowania w życiu.
• Etyka w życiu codziennym: zadawanie pytań. Dokonywanie wyborów. Nawyki i zwyczaje.
• Etyka, a rzeczywistość szkolna. Kanon praw i wolności człowieka, czyli o prawach ucznia w szkole.
• Sukcesy i niepowodzenia szkolne.
• Busola życia czyli niezawodny system wartości.
• Czym jest wartość? Obiektywizm wartości. Życiowe wybory między wartościami.
• Kim jestem? Poznawanie siebie, dostrzeganie cech indywidualnych własnych i najbliższych osób.
• Jak oceniają nas inni i na jakiej podstawie. Jak ważne jest imię. Co to znaczy „być sobą”?
• Moje zdolności, zainteresowania i umiejętności.
• Nasze uczucia i emocje.
• Słowa, które ranią.
Październik
• Ja i inni. Czy umiem współpracować?
• Nikt nie jest doskonały! Nie oceniam pochopnie!
• Między dobrem a złem. Rozterki młodego człowieka.
• Kultura dyskusji.
• Czy umiem być obiektywny?
• Jak ćwiczyć i rozwijać empatię?
• Zło: istnienie zła. Pojęcie zła moralnego. Szukanie usprawiedliwień. Niezawinione cierpienie.
• Różni, ale tacy sami. Ja i inni. Tolerancja. Historia tolerancji.
• Tolerancja innych poglądów.
• „ Nie wszystko złoto co się świeci”-o wartości bogactwa na podstawie legendy o Złotej Kaczce oraz utworu „ Nowe szaty cesarza”.
• Gdy wejdziemy w dorosłość… odnaleźć i poczuć cel życia. Projekcja filmu „Sekretne życie Waltera Mitty”.
• Jak odnaleźć siebie? I Jaki jest sens życia? Projekcja filmu „Życie Pi”. Dyskusja

Listopad

• Listopad przypomina nam o ludziach, którzy odeszli…
• Kim jestem? – autoportret.
• Żyję w zgodzie z innymi i samym sobą. Jak być sobą?
• Moje miejsce w rodzinie. Znaczenie rodziny w życiu człowieka.
• Bieda i bogactwo- moje mieszkanie, dom rodzinny.
• Drzewo genealogiczne mojej rodziny- projekt.
• Szkoła – nasz drugi dom.
• Ja i moje domowe obowiązki.
• Dbamy o porządek. Dbamy o higienę i estetyczny wygląd.
• Poszanowanie zdrowia własnego i cudzego.
• W świecie wartości: pokój, szacunek, pokora, uczciwość.
• Patriotyzm wczoraj i dziś.
• Polska- jej piękno i historia.
• Jak buduje się więzi międzyludzkie?
• Wartości ogólnoludzkie, a godność moja i innych.
• Być sędzią sprawiedliwym- czyli o sprawiedliwości.

Grudzień

• Czy dobro i zło zależą od sytuacji?
• O niezapomnianej przygodzie niesienia pomocy innym- wolontariat.
• Kultywowanie tradycji czy odcinanie się od niej?
• Małe a cieszy. Rozmawiamy o prezentach.
• Niepełnosprawność to dla mnie normalna sprawa.
• Problemy niepełnosprawnych i ich rodzin. Projekcja filmu :Mój biegun".
• Kłamstwo i prawda. Wydawanie sądów. Czy dobro i zło zależą od sytuacji? Pojęcia: dobra, odwagi, bohaterstwa. Moralność jako coś, co musimy wydobyć z siebie.
• Dlaczego postępuję w jakiś sposób? Nasze zachowanie wobec kogoś. Poczucie winy, lekceważenie,
• Gdyby nie było świat…
• Choinka etyczna.
• Co chciałbyś osiągnąć w nowym roku?

Styczeń

• Dlaczego słowa mają niezwykłą moc?
• Podobieństwa, różnice i sens gier oraz zabaw.
• Zabawa, a rozmowa i nauka.
• Czym jest wielokulturowość?
• Tolerancja, stereotypy i uprzedzenia. Jestem tolerancyjny wobec różnych kultur.
• Jak się witają i żegnają ludzie na świecie?
• Czym jest autorytet? Na podstawie filmu, pt.: „Szkoła Życia". Dyskusja.
• Lista autorytetów, wzorców – osoby publiczne, z najbliższego otoczenia, z filmu lub literatury.

• Autorytet: pojęcie autorytetu. Autorytet moralny i religijny. Potrzeba autorytetu. Krytyka.
• Mój autorytet – prezentacje.
• Rozmowa o tym, co ułatwia życie.
• Sytuacje zagrożenia – umiem się zachować.

Luty

• Problemy i zagrożenia współczesnego świata- Używki.
• Problemy i zagrożenia współczesnego świata- Ciemna strona Internetu
• Moja Reklama Społeczna- projekt.
• Inwazja reklam, czyli jak zachować zdrowy rozsądek.
• Metody rozwiązywania konfliktów.
• Jak wyglądałby świat, gdybyśmy…
• Bajkozofia – bajki filozoficzne. Dyskusja.
• „Kłamstwo ma krótkie nogi" – prawdomówność. Różne oblicza prawdy.
• Jestem asertywny.

Marzec

• O wpływie przyrody na nasze zachowanie i samopoczucie- nadchodzi wiosna!!!
• Jak możesz chronić Ziemię?
• Stosunek człowieka do przyrody. Ochrona przyrody i jej konieczność.
• Zobowiązania wobec zwierząt. Czy zwierzęta czują tak jak ludzie?
• Jestem częścią natury. Co by powiedziały ludziom zwierzęta i rośliny, gdyby umiały mówić?
• Czy jesteśmy dzisiaj ludźmi- planetami, które drepcą po własnej orbicie, nie zważając na innych?-rozważania na podstawie „ Małego Księcia".
• „Gdybym był królem…"
• Etyczne postępowanie króla Maciusia I- adaptacja filmowa książki J. Korczaka.
• Ty możesz być Superbohaterem!
• Chorzy i bezdomni w społeczeństwie. Projekcja filmu Solista.
• Jak mogę pomóc potrzebującym?
• Ja w sieci – otoczony przyjaciółmi czy samotny.
• Nieetyczne zachowanie w sieci.
• Media i reklama – jaka powinna być ich funkcja w naszym życiu.

Kwiecień

• Słowiańska pisanka i symbolika jej kolorów.
• Czy strach ma wielkie oczy?- o strachu słów kilka…
• Przyjaźń: jak narodziła się przyjaźń i uprzejmość?
• Miłość: moc miłości. Potrzeba miłości. Miłość w literaturze i sztuce. Rodzaje miłości.
• Prawda: różne znaczenia słowa „prawda". Zdania prawdziwe. Paradoksy i zagadki

związane z prawdą.
• Praca i jej wartość dla człowieka.
• Czym jest szacunek i zaufanie?
• Czym jest piękno? Moja wrażliwość na piękno.
• O sztuce komunikowania.
• Różne odcienie samotności.

Maj
• Przyjaźń i wrogość. Podróż w krainę przyjaźni. Czy wiem, jak być dobrym kolegą?
• Komunikowanie się i porozumiewanie się z innym.
• Wszystko mi wolno, ale nie wszystko przynosi korzyść!" Wolność a odpowiedzialność.
• Konsekwencje. Stawianie warunków. Wyrządzanie krzywdy i jej doznawanie. Etyczny wybór.
• Savoir-vivre, czyli dobre maniery.
• Czy można zmusić innych do szczęścia? Co to jest szczęście?
• Czy szczęście kryje się tylko w złocie? Historia złotej kaczki.
• Jestem wolnym człowiekiem. Czy wolność ma granice?
• Szanuję cudzą własność.
• Poznaję swoje potrzeby i potrzeby innych.
• Umiem realizować swoje cele, nie krzywdząc nikogo.

Czerwiec

• Świat widziany oczyma dziecka – jaki powinien być?
• Konwencja o Prawach Dziecka- analiza i interpretacja.
• Jaki będę za 20 lat? Kim będę za 20 lat.
• Mój czas wolny- sensowne spędzanie wolnego czasu/ Jak pożytecznie organizować czas wolny.
• Wakacje bez komputera.
• Co się we mnie zmieniło przez rok chodzenia do szkoły?
• Aktywne, radosne plany wakacyjne.
• Nie zapominamy o sobie!

VII. Uwagi końcowe

Niniejszy dokument jest propozycją programową realizacji treści przedmiotu, nie zaś sztywnym konstruktem, w związku z tym w rozkładzie materiału na dany rok szkolny, nauczyciel dowolnie może ustalać kolejność omawiania tematów.

VIII. Bibliografia

1. Komorowska Hanna, O programach prawie wszystko, WSIP, Warszawa 1999.
2. Podstawa programowa kształcenia ogólnego do szkoły podstawowej. Etyka.

Urszula Guzewska